

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА

КАТЕДРА „ИНДУСТРИАЛЕН ДИЗАЙН“

**ФОРМООБРАЗУВАНЕ И
ТВОРЧЕСКИ МЕТОДИ ПРИ ДИЗАЙНА
НА МЕБЕЛИ ЗА ЖИЛИЩЕН ИНТЕРИОР
В БЪЛГАРИЯ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК**

ДИАНА ВАСИЛЕВА ВАСИЛЕВА

Научен ръководител: доц. д-р **ДИМИТЪР ДОБРЕВСКИ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на образователна
и научна степен „ДОКТОР“ по научна специалност 8.02

„Изкуствознание и изобразителни изкуства“

ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с общ обем от 412 страници. Състои се от увод, изложение в пет глави, изводи, заключение и приноси, разработени в 243 страници. Библиография, списък на илюстрациите и три приложения. Две от които със снимков материал и едно с данни от анкета. Литературните източници към труда са общо 136 от които 96 на български, 35 чуждоезични и 40 онлайн. Приложение 1 е съставено от 218 илюстрации. Приложение 2 съдържа скици от аprobация на методиката за дизайнерско проектиране на мебели, създадена за целите на труда. Приложение 3 включва въпроси и отговори от анкета – някои от тях представени в диаграми.

I. ОБЩА СПЕЦИФИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯТ ТРУД

1. АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА

Мебелите са обекти, които присъстват във всеки интериор. Те са важни компоненти в жилището, подпомогнат човешкото ежедневие. Организируют обитаваната средата и я правят по-комфортна за живеене. Можем да ги разглеждаме като отражение на етапите на развитие на човечеството и като носител на информация за притежателите им. С появата си мебелите са необходимост за подпомагане на различни дейности в ежедневието, а днес освен това, те са и признак за социална принадлежност и същевременно отражение на промените в обществото.

Проследявайки хронологията на тяхната поява и развитие се виждаме, как те рефлектират на културните и технологичните промени. Също така са отражение и на начина на живот на съвременният човек. В началото на ХХI век дизайнерите имат

възможност да работят с голямо разнообразие материали и почти неограничени технологични възможности. Вследствие на това и други предпоставки свързани с начина на живот на съвременния човек, изискванията към мебелите в съвременното ни бързо се променят и имат нужда от актуализация.

Съществуват мебели с всевъзможни функции, задоволяващи потребности от голям диапазон. Въпреки това, от потребителска гледна точка, всичко на финала се свежда до едно – думите на П. Баренс: „Не си мислете, че дори и един инженер, когато си купува мотор го разглобява, за да го разгледа. Дори и той... купува заради външността.“ Смиът на тези думи е една от причините, акцент в настоящата тема да бъде поставен върху подходите на формообразуване при дизайна на мебели. Въпреки, че те са свързани с функция, ергономия и други изисквания, ние ги разглеждаме и като художествени обекти, които взаимодействат по различни начини с интериорното пространство.

В България има дългогодишни традиции в сферата на мебелното производство. Една от причините за това са природните дадености на страната ни. В миналото са създадени структури за обучение на кадри в тази област, някои от които функционират и до днес. Производствените бази на територията на България все още са стотици. В резултат на това можем да направим заключение, че **има необходимост от обучение на кадри в областта на мебелния дизайн**, които да създават конкурентно способни изделия, в световен мащаб.

Измененията в ежедневието на съвременния човек, навлизането на дигитализацията и новите технологии, довеждат до търсене на нови функции, както и до **необходимост от актуални подходи на формообразуване**, отговарящи на съвременните изисквания към мебелите.

2. СЪСТОЯНИЕ НА ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРОБЛЕМ

На финала на плановата икономика и социализма в България има институт за мебели и 26 завода с добри за времето си инфраструктура, оборудване и обучен персонал. След оттеглянето на държавата те се разпадат. За кратко голяма част от мебелното производство се реализира в малки гаражни цехове, в които изпълнителя е и проектант.

След икономическия застои, показателите започват да се покачват. В началото на разглеждания период, в сферата на строителството има растеж. Производствените бази са отново добре обезпечени. Някои от тях са високотехнологично оборудвани, вследствие на финансиране по европроекти. По данни от 2003г. и 2015г., в световен план, мебелното производство и нас се е увеличило два пъти и процентът продължава да нараства и след това. В България има заводи които произвеждат изделия за световни компании като шведската Икеа и норвежката Стокке, но малко от тях правят свои разработки.

Към днешна дата в страната ни има около 2300 мебелни фирми, а ангажираните в сектора са над 22 хиляди души. По данни на „Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост”, от 2017 година България е на 21 място по износ на мебели в Европа, а на Балканите на 6-то. Има и компании като “Лигна груп”, които освен производството по зададени проекти, правят и свои разработки, макар и рядко. Освен, че изнасят за чужбина мебелите си, те участват и в международни изложения за мебели. В такива форуми се включват и няколко български дизайнера, чиито работи са разгледани в последната част на труда.

Изложените горе данни са аргумент относно необходимостта от подготовка на дизайнери в тази област и обосновка, подкрепящ темата и съдържанието на труда. За реализация на качествени и конкурентно-способни разработки, са необходими професионалисти, със задълбочени познания в областта на мебелния дизайн. Обучаването на кадри, би дало възможност за по-ефективно използване

даденостите, като технически бази и природни ресурси, за реализация изделия, които имат място на световната сцена и пазар. Развитието на технологиите и начина на живот предполагат и нужда от постоянно търсене и създаване на нови дизайнерски решения.

В България се произвеждат мебели от различни материали. Преобладават тези от масивна дървесина и дървесни материали. По-малък дял имат изделията от текстил, кожа, метали, а най-малко се използват композитни. Рядко се срещат мебели, в които участват стъкло или камък и в повечето случаи те са помощни материали.

В наличната литература има трудове с инженерна насоченост, в която се разглеждат конструкциите и производствения процес, но не и дизайна на мебели. Засягат се проблеми, свързани предимно с изделия от дървесни материали и мека мебел. Това не изчерпва необходимостта на съвременния потребител, както и изискванията за кръгово производство, наложени от екологичните проблеми в световен план. Липсва актуален труд,

който обхваща и разглежда цялостно жилищната среда и акцентира на подходите на формообразуване на мебелите в нея. В българските трудове не е правена разработка, свързана с творческия процес на проектиране на разглежданите изделия. В наличната литература не са разисквани въпроси, свързани с влиянието на новите технологии и материали при проектиране.

Разглежданият в дисертацията период е свързан с динамични икономически промени в държавата ни, които дават своето отражение върху сформиранието на производството, потребление и дизайн. Измененията, породени от технологичното развитие и процеса на глобализация, водят до необходимост от нова естетика и актуализиране на подходите на проектиране, което е предмет на разглеждане в този труд.

Днес, вследствие на промените и динамиката на ежедневието, търсеният целенасочено в края на миналия век, „национален стил“ е останал в историята. Дизайнери от България представят

продуктите си и на световната сцена, а критериите за качество са общовалидни за всички. Голяма част от изделията се представят онлайн. Визията, заедно с физическите и техническите характеристики, са решаващи за успеха на продукта.

От гледна точка на маркетинга и производството, вследствие на нуждите на потребителите се оформят три групи:

- Масова мебел – използват се принципи на типизация и унификация, серийно производство.
- Мебели по индивидуална поръчка – единични бройки или малка серия. Използват се някои принципи от тези за масово производство, но „тиражът е по-малък“
- Авторска и експериментална мебел.

След разгледаните примери от началото на периода е установено, че мебелите от България, в много случаи, не задоволяват редица социални изисквания. Естествено е, търсенето на

потребителите на изделия, които да отговорят точно на ежедневните потребности. Това води до необходимост от преосмисляне на проблематиката и нови научни и практически разработки, свързани с дизайна на мебели за жилищна среда. Увеличава се търсенето на вносни изделия. За потребностите на съвременното жилище се прибегва и до имитации на проекти на чуждестранни дизайнери.

Жилището е лично пространство, подлежащо на индивидуализация. В него има възможности за бързи промени, спрямо възгледите и предпочитанията на потребителя. Съответно предлагането би трябвало да отговори на тази динамика. Тенденциите при дизайна на мебели, в някои случаи се сменят за кратки периоди и навлизат в дома скоро след появата им. Поради това е установена необходимост от изследване и разработване на нови подходи на формообразуване при дизайна на мебели. Те са разработени с цел подпомагане на учебния процес. Използването им е приложимо и в професионалната практика.

II. ЦЕЛ, ОБЕКТ, ПРЕДМЕТ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

2.1 ОСНОВНА ЦЕЛ

Основна цел е изследване на базови подходи на формообразуване при мебелите. За постигането ѝ са разгледани факторите на дизайнерско проектиране при изделията, които са предмет на този труд. Анализирана е организацията на съвременното жилище, като са разгледани особеностите във всяка зона по отделно. Направен е структурен анализ на различните мебелни групи. Описани са основните функционални елементи на всяка от тях. Разгледани са световни и български образци от различни периоди. Акцентът е върху мебелите от началото на ХХІ в. до днес, с цел максимално точно анализиране на настоящите подходи на формообразуване. Анализирани са използваните подходи на дизайнерско проектиране и е разработена авторска

методология за подпомагане процеса на обучение в катедра „Индустриален дизайн“ към НХА.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

Основна задача на изследването е да се разкрият водещите фактори, които диктуват формообразуването и процеса на създаване на съвременните мебели, предназначени за жилищно обзавеждане. Да се анализират съвременните подходи и влиянието на факторите, върху формообразуването на мебелите, свързани със социални предпоставки и технологични новости. Да се изготвят изводи за използваните подходи на проектиране в България с цел очертаване на перспективи относно дизайнерското проектиране на мебели за жилищен интериор.

Поставените задачи за реализиране на целите са: Анализ на литературните източници, свързани с разработваната проблематика – научни

трудовете, периодични издания, каталози на фирми – производители на мебели.

Разглеждане на зоните в съвременното жилище. Организацията в тях, дейностите и взаимовръзката им върху дизайна на мебели.

Изготвяне на изчерпателни класификации за мебелите в жилищния интериор. Анализ на структурата на разглежданите обекти. Базирайки се на натрупаната информация и изяснена терминология, се цели очертаване граници на проблема и спомагане на процеса на проектиране.

Изследване на факторите, влияещи върху дизайнерското проектиране на мебели за жилищен интериор.

Анализ на съществуващи подходи на формообразуване, и взаимовръзката им с различните материали за мебели.

Създаване на класификация на подходи на формообразуване, в помощ на дизайнерското проектиране на мебели.

ОБЕКТ И ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Основен обект на труда са мебелите за жилищен интериор. Анализирани са факторите, влияещи върху дизайнерското проектиране, като се акцентира на формообразуването при разглежданите изделия.

Предмет на настоящият анализ е проследяване на развитието на формообразуване при мебелите за жилищен интериор България. Обобщаване базови подходи използвани в световен план, с цел надграждане над тях и търсене на нови, спомагащи дизайнерското проектиране:

- Дизайн на мебели за жилищен интериор от България и чужбина;
- Съвременни подходи при дизайна на мебели за жилищен интериор;
- Фактори, влияещи върху формообразуването на мебелите.

МЕТОДОЛОГИЧНА ОСНОВА НА НАСТОЯЩОТО ИЗСЛЕДВАНЕТО

Използва се **комбиниран метод на изследване**, който включва историко-географски, научно-изследователски, научно-приложен и емпиричен подход.

- Анализ на наличната литература по темата.
- Исторически преглед на развитието на жилищната среда и на мебелите в България и чужбина.
- Сравнителен анализ е използван при изследването на мебели от български автори за разглеждания период.
- Научно-изследователски метод е използван при анализите на факторите, мебелите и създаването на класификацията.
- Научно-приложен метод е използван при анализа на тенденциите и развитието на дизайна и мебелното производство в България.
- Емпиричен метод е използван при създаването на анкета и прилагане на данните от анализа и в

методиката на дизайнерско проектиране на мебели.

ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА НАСТОЯЩИЯТ ДИСЕРТАЦИОННИЯТ ТРУД

Първа глава: Кратък исторически преглед на предпоставки свързани с развитието на мебелите в България и в световен план

Включва кратък преглед на историческото развитие на мебелите, от появата на човешка дейност до наши дни. Дадени са примери, както в световен план, така и от България. Разглеждат се общи специфики на проектиране и производство на мебели за периода на изследването. Обръща се внимание на водещи тенденции при дизайна на мебели в световен мащаб. Разглеждат се причините за тяхната поява и това как те се отразяват на дизайна на мебели в България. Цел на историческия анализ е синтезиране на информация за дизайна на мебели в България от този период, която послужи за изготвяне на изводи. Разглеждат се подходите на формообразуване и

творчество на работещите автори в сферата. Правят се заключения, относно факторите, влияещи върху дизайна на мебели в България за този период. Разглеждат се и предпоставки, които довеждат до промени и развитие на тази дейност у нас, както и какви са възможностите и перспективите за реализиране на дизайнерски решения при мебелите за жилищна страна.

На базата на направения историческия анализ на мебелите в България и по света е избран период, който обхваща първите години на XXI век – до 2020 година. За начало на анализирания в този труд години се взема настъпването на демокрацията, като исторически момент, в който всички предприятия се реструктурират. Първият подпериод се оформя на базата на събитията в тази сфера от 2000 до 2007 г. В този период пътуването зад граница става все по-достъпно. Влиянието на европейския дизайн в България е силно, тъй като и източниците на информация относно мебелния дизайн стават все повече. Най-важното тук са първите прояви в сферата

на дизайна на мебели извън България. Пример за това е участието на фирма „ОРТ мебел” в международни изложения. Поглеждайки към производството, малките „гаражни” работилници се разрастват в по-големи цехове. Потребителите търсят все по-голяма рационалност в организацията на дома и изискванията за комфорт при мебелите се повишават. При дизайна виждаме разработки, свързани с търсене на нови форми и материали. Глобализацията се отразява пряко на визията на мебелите. Националната идентичност се размива и търсенето на общовалиден визуален език стои в основата на проектираните мебели. При производството и материалите за мебели все по-често се търси екологична ефективност.

Акцент в изследването е поставен върху разработките на автори, работещи във втората половина на разглеждания период – от 2008 до 2018 г. Основна причина за това е, че обектите, свързани с новости при формообразуването мебели са реализирани тогава. Характерното за вторият подпериод е и навлизането на средства от

европроекти в България. Вследствие на това настъпва и обновяване на производствените бази. Тогава нараства и потреблението на разглежданите обекти в настоящият труд. Създадени са събития на местно ниво, свързани с мебелния дизайн. Пример за това са ежегодните работилници на творческа група „Черга”. В този период се реализира и първото българското участие на изложението за мебели в Милано. Информираността на дизайнерите се увеличава, с редица онлайн източници и периодични издания. Сред тях е и списание МД (мебелен дизайн). То е част от най-голямата международна група за специализирани издания за мебели (IAFP).

Втората глава: Мебелите в жилищния интериор – зони, характеристики, класификация

Започва с дефиниция на понятието „жилищен интериор”. Разглеждат се архитектурните белези на жилищата. Също така и характеристики на домакинствата – като състав и големина.

Направен е анализ на **зоните** в съвременното жилище. Групите в които са разгледани зоните са три – физиологични, културно-социални и битови. За целите на труда, те са формулирани по следният начин: Културно-социална зона; Приготвяне и консумация на храна; Работа и хоби; Сън и отдих; Обслужващи помещения; Санитарно-хигиенни; Зона за деца. Във всяка се разглеждат протичащите дейности като основни и допълнителни. На базата на тях са сформирани функции на мебелите, а след това е изготвена обширна авторска класификация. Вследствие на този преглед са направени изводи, за развитието и организацията на пространствата и мебелите в съвременното жилище.

Навлизането на нова техника и оборудване е един от факторите, който дава своето отражение при конфигурациите на мебелите. Вследствие на това се наблюдава отпадане или трансформиране на някои мебели и функции. Необходимостта от добра организация и комфорт в жилището се повишават. В някои случаи, забързаното ежедневие дава своя

отзвук и върху времето, прекарвано в дома. Паралелно с това изискванията за функционалност и ергономичност стават по-високи. Поражда се необходимост от пестене на сили и време при извършване на ежедневни и рутинни дейности. След зоните в интериора, се уточняват понятия, свързани с видовете мебели. Според мащаба и характера им на производство и изработка са анализирани в трите направления, изброени горе.

Мебелите в жилищния интериор са групирани спрямо функциите им по следният начин: мебели за седене, мебели за лежане, мебели за работа и обучение, мебели за съхранение, мебели за сепариране на пространството и детски мебели. Съдържанието на текста за всяка от тях включва: характеристика на мебелите, кратък исторически преглед, функционален анализ и структурен анализ. Дадени са някои базови ергономични изисквания и изисквания към материалите. В заключение, след разгледаните особености и характеристики, на всяка от мебелните групи са направени класификации по

различни признаци. Изготвянето на класификация на разглежданите изделия в жилищният интериор цели тя да спомогне в обучението и практиката, свързани с дизайнерско проектиране на мебели. Чрез нея се представят голям брой съществуващи разновидности на разглежданите обекти. На базата на които проектантът би могъл да надгради и да развие номенклатурата. До момента, в наличната и позната литература не е изготвена, подобна изчерпателна класификация за мебелите за жилищен интериор.

Трета глава: Фактори и изисквания при проектиране на мебели за жилищния интериор

Състои се от преглед на факторите, влияещи при дизайнерското проектиране на мебели за жилищен интериор в две групи – социални и производствени.

На първо място е разгледан основополагащият фактор „**функция**“, като базов за формообразуването при мебелите. Анализирани са основните функции на мебелите в жилищния интериор. Първо като обекти,

които организират функционалните процеси в интериора. След това и като самостоятелни изделия, резултат от дейностите в жилището, подпомагащи физиологичните потребности и поддържащи човешкото тяло. Представени са и някои от често срещаните допълнителни функции като разгласяемост, мобилност и др.

Разгледана е ролята на **ергономията** при дизайна на мебели. Синтезирани са базови изисквания, приложими при проектиране на мебели за жилищен интериор.

Разискват се характеристики, категоризиращи **социалният фактор**. Разглеждат се структури в обществото, чиято организация влияе пряко на спецификата на жилищата и дава отражение и при тяхната организация, а от там и при потреблението и дизайна на мебели. За целите на труда е направена петстепенна класификация на социалното класово разпределение, която има приложение при проектирането на мебели за жилищен интериор.

Разглеждат се свойствата на материалите, имащи приложение в мебелното производство. Акцентираща се на обвързаността между **технология, материали и конструкция** при дизайна и производствените процеси. Обобщават се изискванията към материалите, свързани с физични качества, имащи отношение към дизайна на анализирания в този труд изделия. Разглеждат се и изискванията, свързани с качеството на повърхностите. Дават се примери за това как материалът влияе върху формоизграждането, както и за някои предвидени и непредвидени изменения и деформации на формата при мебелите, спрямо възможностите им. Отбелязва се и сетивното възприемане на материалите и значението им в дизайна, имайки предвид, че мебелите в жилищния интериор са обекти, до които потребителят има пряк физически контакт, който в някои случаи е продължителен.

Изведени са отправни точки при формообразуване спрямо материала, физични и технически качества, имащи отношение към дизайна

на мебели. В заключение към тази тема се отбелязва и ролята на материалите за мебели в България и свързаността им с природните ресурси на страната ни.

Акцентирано е върху **екологията** като фактор при проектиране на мебели, поради необходимостта от залагането на нови принципи в производството и дизайна. Тези изисквания стават приоритет при създаването на мебели, и при цялостното преосмисляне на жилищното обзавеждане. Разглеждат се нововъведените стандарти за европейските страни при производството на мебели, свързани с използване на принципи на устойчивост и „кръгово производство“. Извеждат се екологични изисквания към мебелите, свързани с намаляване на количеството енергия за производството им, материалите за изработка, опаковката и логистиката и живота на мебелите.

Отбелязва се и ролята на **икономическия фактор** при дизайна на мебели и необходимостта от ефективност, относно себестойността на продукта, пазарната на стойност на продукта, заложения живот

на мебелите чрез издръжливостта на материалите и естетическите характеристики, както и ролята им спрямо най-добрите наши и чужди образци. Взети са предвид и **опаковката и транспорта** при дизайна на мебели за жилищен интериор. Те също са фактори, които имат отношение към формообразуването. Насочено е вниманието към обема на детайлите свързани с окомплектовка, монтаж и демонтаж.

Разглеждат се **естетическите фактори** и свързаността им с формообразуване, композиция и теория на възприятията. Дават се примери с някои събития в световен план и влиянието на архитектурата при изграждането на мебели. Акцентира се върху това как разглежданите изделия поемат ролята на скулптура в интериора. Едно от разгледаните събития, което е отправна точка за този преглед, е изложбата от 2007г., носеща името “Figuring spaces”. Тя е кураторски проект, даващ пример за свързаността между естетиката в съвремените скулптура и мебели. Предмет на изследване са визуалните връзки между обекти от

времето на Мис Ван дер Рое и Хенри Мур. Този преглед, потвърждава необходимостта от изследване на творческите подходи в дизайна на мебели. Взет е предвид и **психологическият фактор**, тъй като жилищната среда е лично пространство и се налага преосмисляне и предвиждане на въздействието на обектите върху потребителя.

Четвърта глава: Подходи при формообразуване на мебели за жилищен интериор – класификация на формите и базови принципи

Започва с разглеждане на теории, свързани със значението на формата в дизайна и определения от разглежданата литература. Направена е класификация на подходи на формообразуване при мебелите. Процеса е разгледан като съвкупност от многостранни дейности. Те могат да бъдат прилагани в практиката както самостоятелно, така и да се комбинират. Обединени са около създаването на функционална система и са взаимно свързани.

Разглежда се подхода „граматика на формите”, който спомага за разкриването на връзки между градивни елементи при мебелите и за анализ на композиционни принципи, използвани в конкретен образец. Има приложение при анализ на определена серия или фамилия от мебели, както и за творчеството на конкретен автор. На базата на този подход, проектантите могат да създадат по-точни и ефективни решения на проблеми, свързани с формообразуването. Също така се генерира авторски език, чрез който могат да се създават мебели или да се направят интерпретации на съществуващи образци.

Във втората част са разгледани характеристиките и строежа на формите в две категории: геометрични и природни. Първите са разгледани като: линейни, равнинни и обемни. След това е насочено внимание на връзката между материал и форма и как това дава отражение при дизайна на мебели. В заключение са дадени примерни геометрични трансформации на триизмерно тяло. Чрез тези примери се цели подпомагане на

работещите в сферата. Вследствие на натрупване на визуална информация проектантът има възможност да достигне до по-високи резултати свързани с проектирането на мебели.

Разгледани са шест базови подходи на формообразуване при дизайна на мебели: конструктивен, комбинаторен, бионичен, параметричен, деокоративен и образен. Наблюдава се зараждането на движенията и тяхното приложение при разглежданите в настоящият труд обекти.

Първият подход е „**конструктивният**” – обемно-пространствена структура на мебелите се базира на рационално използване на материалите и конструкции. Разглежда се началото на зараждането на конструктивизма като историческо движение и първите обекти от този период. Също така и материалите за мебели за жилищен интериор, чиито характеристики налагат използването именно на конструктивният подход. Характерно за формоизграждането от този период е, че при

проектиране се търси и целесъобразност, спрямо технологиите.

Вторият подход на формообразуване, който има широко приложение при мебелите е „комбинаторният”. Той се използва в различни етапи от дизайнерското проектиране на мебели, като търсене на по-добра функционалност, конструктивни връзки между елементите и разкрой на материалите. Предимство е, че те тези мебели представляват отворени структури, които могат да бъдат развити в различни мащаби и да се пригледят към пространства, които са различни по функция и размер. Използването на този принцип на формообразуване води и до добри икономически показатели, тъй като той позволява като се прилагат принципи на унификация и типизация. Чрез използването на различни типоеlementи, може да се постигне голямо разнообразие и композиционни решения, които удовлетворяват изискванията на различни потребителски групи. Допълнителни ползи

на този подход са възможност за компактна опаковка и лесни монтаж и демонтаж.

В настоящият труд се разглежда приложението на „бионичният“ подход при дизайна на мебели. Засегнато е използването му на функционално и формално ниво. Естетиката, свързана с бионичното изграждане на формите, привлича потребителите с комфорта и визията си. Новите технологии дават възможност на дизайнерите да създават разнообразни органични и сложни форми. Необходимостта от доближаване на предметния свят до природата е психологически и използването му ще бъде все по-необходим в бъдеще.

Следващият подход на формообразуване, е „образният“. При мебелите образът се използва като декоративен елемент или като основа, върху която се разработва обемно-пространствената структура на изделието. Той може да носи информация за историческия период, в който са създадени мебелите. Също така спрямо използвани форма стилистика или

цветове, да бъде насочен към определена възрастова група. В миналото много голяма част от мебелите са се декорирали с различни образи, а днес този подход има приложение основно при детските мебели. Те могат да бъдат свързани с живата и неживата природа. Да бъдат обвързани както със символика, така и с конкретна тема. Към него би могло да се подходи илюстративно, тематично, или да бъде използван като декорация.

Декоративният подход при създаване на предмети се е използвал в миналото при занаятчийското производство и носи отпечатъка на различни култури. За функционирането на една мебел декорацията не водеща, но тя би могла да допринесе за внушаване на различно въздействие. В труда се разглеждат следните декоративни подходи: геометричен, базиран на човешки, животински или растителни елементи, чрез вписване на различни структури и текстури. Последният декоративен подход е изведен вследствие на наблюдения на съвременните мебели. Той е свързан с форма, чиито

функционални обеми са изградени от множество обвързани помежду си еднакви или сходни елементи.

Параметричният подход се разглежда като съвременно средство за алгоритмично (програмно) създаване на структурата на мебелите. Градивните елементи, които се използват за създаване на общата форма, биха могли да бъдат с бионичен или конструктивен характер. Именно затова, този подход не се разглежда като свързан с вида на обектите и тяхната материална характеристика, а с принципите на базата, на която е създаден обектът. Разгледани са силни и слаби страни на мебели създадени с помощта на параметрично проектиране. Дадени са насоки, относно бъдещо приложението на този подход при дизайна на мебели. Те са свързани с покриване на изискванията за функционалност и ергономичност.

В заключение на четвърта глава е разгледана ролята и необходимостта на творческите подходи в съвременния дизайн. Засегната е темата за

обвързаността им с креативните индустрии и ползите от резултатите на настоящият труд.

Пета глава: Дизайна на мебели в професионалната практика и образоването – емпирично изследване, методика, апробация

Структурирана е в две части. Първата се състои от научно-емпирично изследване (анкета), имащо за цел да подпомогне събирането на информация, свързана с подходите на работа на творците и работещите в областта на мебелния дизайн. На базата на отговорите от анкетираните 41 участника са направени изводи относно подходите на формообразуване, използвани в България.

Във втората част се разглеждат методите на дизайнерско проектиране и тяхното приложение при дизайна на мебели. На базата, на което е направена апробация със студенти от 2 курс в специалност „Индуриален дизайн“ по време на учебна практика в Ахтопол – 2021г.

НАУЧНО-ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ

За целта е създадена анкета, предназначена за дизайнери на мебели, активно работещи за разглежданият период, с постижения в областта. В заключение е направен анализ по предварително избрани показатели. Част от данните са използвани за опорни точки на разработената методика към дисертационния труд.

Установена е липса на синтезирана информация и достатъчно визуални материали за мебелите, разглеждани в този труд. Анкетата служи и за методическо средство за получаване на данни. На базата на тях са направени анализи и изводи..... Резултатите от нея са изнесени в Приложение 3“.Те обхващат състоянието на мебелния дизайн в България често използваните подходи на формообразуване на мебели в страната ни.

Анкетата е проведена онлайн. Разпротена е на проектантите на мебели, след което данните са обработени, количествено и качествено в два етапа.

След финализирането ѝ и обобщаване на материала, е направен анализ на даннит за мебели, създадени в България в определените три направления. Резултатите от анкетата служат за изготвяне на методика за проектиране на мебели и анализ на настоящето състояние на дизайна на мебели в България.

Проектантите, интервюирани чрез анкета, са разгледани в три категории спрямо обема на производство, икономическата и творческа насоченост на изделията. Първата група включва дizarнери на мебели за масово производство. Във втората са включени проектанти на малки серии и поръчкови мебели. В третата група се разглеждат такива, разработващи авторски или експериментални мебели. Някои от активно работещите професионалисти в областта на мебелния дизайн за разглеждания период са: Свилен Гамолов, Илиян Милинов, Константин Ачков и много други. Техни мебели са представени в снимковия материал в приложението. Разгледани са подходите на

формообразуване като са търсени сходства и разлики, вследствие на технологиите, използваните материали и индивидуалните творчески подходи. Отбелязано е проектирането на мебели и обвързаността му с крайния потребител. Също така и източниците на информираност, които ползват дизайнерите относно новите технологии и тенденции при дизайна на мебели. Обърнато е внимание и на инспирациите и индивидуалните подходи на интервюираните. Според отговорите се сформират две категории – рационални и интуитивни.

АПРОБАЦИЯ

Апробацията е проведена по време на учебна практика в Ахтопол през юли 2021г. В нея участват три групи, всяка с двама студента в специалност „Индустриален дизайн“. Поставената задача е да се създаде концепция за фамилия от мебели за жилищен интериор. Срока за изпълнението са четири дни.

Изпробвана е част от методиката за проектиране на мебели, създадена за целите на този труд.

Очакванията от студентите са да представят идейни скици и макети, отговарящи на предварително задание. То е сформирано след като всяка от работните групи изтегля тема с предварително уточнени параметри. Целта на този подход е максимално доближаване на работата на студентите до естествени и непринудени работни условия.

Методиката е насочена към търсене и извличане (на базата на анализи) на подход на формообразуване, отговарящ на спецификата на заданието. Условията са свързани с това, характера на проектираните изделия да отговаря на социални изисквания като: географско разположение на жилището (градско/ селско/ планинско); големина/ мащаб; брой на обитателите; възраст на обитателите; бюджет на проекта и други.

Доброто познаване на факторите и изискванията при проектиране на мебели от страна на

дизайнерите, заедно с прилагане на синтезирани знания от предложените класификации водят до:

- По-точна реализация на материалната форма на мебелите, според конкретните специфики на различни проблеми.

На базата на обезпечаване на рационални познания дизайнерите имат възможност да се концентрират върху творчески решения, чрез които да повишат стойността на мебелите, с цел по-високи постижения при реализация.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научни приноси:

Синтезирани са исторически данни свързани с реализацията на мебелните дизайнери с България и Чужбина за разглеждания период, липсващи до момента в научната литература.

Създадена е широкоспектърна и изчерпателна авторска класификация на мебели, отговаряща на

съвременните необходимост в жилищния интериор и подпомагаща дизайнерското проектиране.

Темата, свързана с формообразуването на мебели за жилищна среда е актуална, и не е разглеждана през последните десетилетия в научната литература. Поради тази причина информацията има нужда от обновяване и допълване, тъй като навлизащите технологии в дизайна изменят подходите и тенденциите.

Създадени са три авторски класификации, включващи разнородни подходи на формообразуване. Разгледани са следните аспекти: обобщаващ принципите на формообразуване; разпространени подходи при мебелите; формални подходи.

Комплексното разглеждане на подходите на формообразуване, сведено към проблемите на мебелния дизайн не осъществено в наличната литература.

На базата на резултати от емпирично изследване е направен анализ на не разглеждан в научната литература до момента период за състоянието на мебелния дизайн в страната ни. Изведените изводи са дадени като опорни точки за перспективни разработки.

Научно - приложни приноси:

Обобщена е информация свързана с организацията в зоните на жилищния интериор, с цел спомагане дизайнерското проектирането на мебели. Разгледани са актуални промени свързани с преорганизация на жилищното пространство, вследствие на съвременния начин на живот.

Синтезирана е основна терминология, използвана в дизайна, имаща приложение при мебелите. На базата на нея работещите в сферата могат бързо да се ориентират относно ключови понятия, свързани с мебелното проектиране и производство.

Осъщественият структурен анализ на мебелите по групи, има приложение в дизайнерската практика.

Вследствие на изготвяне на класификация на формите и подходите на формообразуване е създаден аналитичен подход за вземане на обосновани решения свързани с въпросите на формоизграждане. Той има приложение в обучението и професионалната практика.

Синтезирани са основните понятия, свързани с мебелите в областта на дизайна, внасят яснота в професионалната практика.

Направен е анализ на тенденциите в мебелния дизайн и производство в България за разглеждания в период. Целта му е откриване на неблагоприятни практики, на базата на които са извлечени изводи за възможни решения и перспективи.

Приложни приноси:

В резултат на направените класификации се достигна до обосновани решения, относно формоизграждането на мебели спрямо поставени проблеми.

Проведено е емпирично изследване на базата на анкета на активно работещи дизайнери и конструктори на мебели, като е направена предварителна селекция на база – качества на проектираните мебели, иновативност, участия, награди и др.

Предложена е методика за проектиране на мебели на базата на, проучените проблеми в практиката на дизайнери и студенти

Използвани са лични наблюдения от практиката и наблюдения на образци на мебели; за откриване на слаби страни в проектантската практика.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. „Анализ на формообразуването и класификация на знакови столове на XX век“

Пловдив / АМГИИ/ 2020 г. / ISSN 2603-462X

2. „Предпоставки за промяна, развитие и изменения в зоните и мебелите в жилищния интериор – функция, форма и цвят“

София / НБУ / „Група цвят“ / 2021 г./

ISSN: 1313-4884

3. „Мебелите като художествени обекти в контекста на съвременната архитектура“

София / НХА / 2021 г./ ISBN: 978-954-2988-68-7